

Výroční zpráva Centra medievistických studií AV ČR a UK při FIÚ AVČR,
v.v.i., v Praze za rok 2007

I. textová část

1. Vědecká činnost pracoviště a uplatnění jejích výsledků

1. a) stručná charakteristika vědecké (hlavní) činnosti pracoviště:

Centrum medievistických studií je sdruženým pracovištěm Akademie věd a Univerzity Karlovy v Praze. Organizuje a zajišťuje specializovaná doktorandská školení, přednášky a semináře. Dále organizuje mezioborové medievistické diskuse, mezinárodní kolokvia a konference. Jejich výsledky publikuje ve vlastní neperiodické řadě a v monografických titulech, mezi nimiž figurují i pramenné edice. Vědecké aktivity CMS jsou organizovány v rámci velkých projektů, jež se vyznačují mezinárodní spoluprací a mezioborovým přístupem. Tematicky jsou zaměřeny na syntetizující nové pohledy na vybrané problémy historie středověkého českého státu v kontextu střední Evropy. Díky odbornému potenciálu, kterým CMS disponuje, jsou tyto syntetizující práce založeny na nalézání průsečíků výpovědi různých medievistických disciplín a pramenů. V poslední době se CMS stále výrazněji prosazuje jako pracoviště koordinující díky svým personálním, technickým a finančním kapacitám společné ediční, konferenční a badatelské projekty.

b) výčet několika nejdůležitějších výsledků vědecké (hlavní) činnosti a jejich aplikací:

1. monografie, badatelský výzkum, Šmahel, F.: Die Prager Universität im Mittelalter /The Charles University in the Middle Ages, Leiden–Boston, Brill, 2007, 635 s.
2. monografie, badatelský výzkum, Sommer, P.: Svatý Prokop. Z počátků českého státu a církve, Praha 2007, 344 s.

c) anotace nejdůležitějších výsledků vědecké (hlavní činnosti):

V rámci projektu:

Křesťanství a česká společnost ve středověku: normy a skutečnost (evropské souvislosti českého tématu), centrum základního výzkumu č. LC 521, podporované MŠMT ČR. Projekt se stal hlavní součástí programu CMS, pro jehož řešení se CMS spojilo s Ústavem dějin křesťanského umění KTF UK v Praze. Hlavní úsilí bylo orientováno na řešení úkolů spjatých se čtyřmi moduly projektu. Nejdůležitější výstupy:

Pořadové číslo anotace: 1

Název: Petr Sommer, Svatý Prokop. Z počátků českého státu a církve, Praha 2007, 344 str., ISBN 978-80-7021-732-0.

Popis výsledku: Monografie věnovaná začátkům křesťanství a státu v Čechách na pozadí historie jednoho z významných českých zemských světců.

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Petr Sommer, 222222146, sommer@arup.cas.cz

Pořadové číslo anotace: 2

Název: František Šmahel, Die Prager Universität im Mittelalter /The Charles University in the Middle Ages, Leiden–Boston, Brill, 2007, 635 s., ISBN 978 9004154 88 9.

Popis výsledku: Vydáno ve významné řadě Education and Society in the Middle Ages and renaissance, obsahuje 21 studií o dějinách Univerzity Karlovy od 14. do 16. století. Středem pozornosti je zejména Fakulta svobodných umění, její učební osnovy, slavnosti, disputace a doktrinální rozepře.

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba: František Šmahel, 222222146, fsmahel@iol.cz

Pořadové číslo anotace: 3

Název: Petr Sommer, Dušan Třeštík, Josef Žemlička a Z. Opačič, Bohemia and Moravia, in: Christianisation and the Rise of Christian Monarchy. Scandinavia, Central Europa and Rus' c. 900-1200, edited by Nora Berend, Cambridge 2007, s. 214-262, ISBN 13 978-0-521-87616-2.

Popis výsledku: Studie publikovaná v kontextu dalších studií evropských týmů zaměřených na sumarizaci poznatků o christianizaci Evropy a vzniku raně středověkých států. Výstup mezinárodního projektu koordinovaného univerzitou v Cambridge tématicky přesahuje do projektu „Přemyslovci – budování českého státu a národa“ v rámci programu „Podpora projektů cíleného výzkumu“ (Průřezového programu II. Národního programu výzkumu) 1QS900090502.

Kategorie výstupu: cílený

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Petr Sommer, 222222146, sommer@arup.cas.cz

Pořadové číslo anotace: 4

Název: Zbožnost středověku, ed. Martin Nodl ve spolupráci s Krzysztofem Brachou, Janem Hrdinou a Pawlem Krasem, Colloquia mediaevalia Pragensia 6, Praha 2007, 258 str., ISBN 978-80-7007-260-8.

Popis výsledku: Sborník studií vychází z dlouhodobé česko-polské spolupráce při srovnávacím studiu středoevropského křesťanského rituálu, církevní organizace, vzdělanosti a hmotné a duchovní kultury.

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Martin Nodl, 222222146, nodl@centrum.cz

Pořadové číslo anotace: 5

Název: Martin Nodl, Dějepisectví mezi vědou a politikou. Úvahy o historiografii 19. a 20. století, Brno 2007, 264 str., ISBN 978-80-7325-112-3.

Popis výsledku: Kapitoly o české historiografii 19. a 20. století, o její konfrontaci s aktuální společenskou a politickou situací a o dobových paradigmatech.

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Martin Nodl, 222222146, nodl@centrum.cz

Pořadové číslo anotace: 6

Název: Antropologické přístupy v historickém bádání, edd. Martin Nodl, Daniela Tinková, Praha 2007, 320 str., ISBN 978-80-7203-923-4.

Popis výsledku: Sborník deseti historickoantropologických studií zaměřených na vnímání středověké tělesnosti a na problémy středověké aristokratické a městské reprezentace.

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Martin Nodl, 222222146, nodl@centrum.cz

Pořadové číslo anotace: 7

Název: Mezinárodní konference organizovaná CMS: Rituály, ceremonie a festivity ve střední Evropě 14. a 15. století/Rituals, Ceremonies and Festivities in Central Europe of 14th and 15th Centuries, Praha 30.10.-1.11. 2007.

Popis výsledku: Interdisciplinární srovnávací studium v rámci Střední Evropy a nové kladení otázek v rámci čtyř tématických okruhů: I. Panovník a stát : korunovace a korunovační slavnosti; II. Církev a univerzity: biskupská svěcení, opatské volby, uvedení do úřadu / mše jako rituál, právní ceremonie; III. Města a vesnice: volba a ustavení rady, kolektivní slavnosti /městské právo, rituál trestu / rituály židovské menšiny; IV. Prostory, objekty: reprezentanční prostory, reprezentační dary, užití umění pro rituály a slavnosti.

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba: František Šmahel, 222222146, fsmahel@iol.cz

Pořadové číslo anotace: 8

Název: Böhmen und seine Nachbarn in der Přemyslidenzeit im mitteleuropäischen Vergleich, Reichenau 2. – 5. října 2007.

Popis výsledku: prestižní zasedání Konstanzer Arbeitskreis für mittelalterliche Geschichte, spoluorganizace a účast pracovníků CMS na mezinárodní diskusi.

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Petr Sommer, 222222146, sommer@arup.cas.cz

Pořadové číslo anotace: 9

Název: Text and Identities : The Prague Sacramentary

Popis výsledku: Mezinárodní konference, 22. - 25. 11. 2007, Vila Lanna, Praha (CMS/Institut für Mittelalterforschung, ÖAW Wien). Přípravné zasedání k tématu pražského gregoriano-gelasiánského sakramentáře (svatovítská knihovna, Cim.2)

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Pavlína Rychterová, 222222146, pavlina.rychterova@uni-konstanz.de

Pořadové číslo anotace: 10

Název: Les croisades tardives : confrontations interconfessionnelles au XIVe-XVe siècles

Popis výsledku: projekt probíhající ve spolupráci s univerzitou v Toulouse. Příprava edice cestopisu Guilleberta de Lannoy, cyklus přednášek zahraničních specialistů uskutečněných v Praze. Projekt získal podporu Agence Nationale de la Recherche, o kterou požádala univerzita v Toulouse. V rámci projektu byla v rámci CMS uspořádána mezinárodní konference La noblesse et la croisade à la fin du Moyen Âge: piété, diplomatie, aventure (Šlechta a křížové výpravy na konci středověku: zbožnost, diplomacie, dobrodružství; The Nobility and the Crusade at the End of the Middle Ages: piety, diplomacy, adventure), Praha, 26.-27. října 2007.

Kategorie výstupu: badatelský

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Pavel Soukup, 222222146, soukup@flu.cas.cz

V rámci projektu:

„Přemyslovci – budování českého státu a národa“ v rámci programu „Podpora projektů cíleného výzkumu“ (Průřezového programu II. Národního programu výzkumu) 1QS900090502. Projekt byl celý rok zaměřen na dokončení textu velké monografie zaměřené na českou středověkou dynastii s ohledem na denní život jejích příslušníků, na kulturu a rituály, které je obklopovaly. Rukopis byl v polovině roku předán do

Nakladatelství lidové noviny, ale po zbytek roku probíhaly redakční a technické práce spojené zejména s pořizováním a doplňováním obrázkových příloh.

Pořadové číslo anotace: 11

Název: Od knížat ke králům, Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky, ed. Eva Doležalová a Robert Šimůnek ve spolupráci s Danou Dvořáčkovou a Alešem Pořízkou, Praha 2007, 616 str., ISBN 978-80-7106-896-9.

Popis výsledku: CMS ve spolupráci s HiÚ AVČR, v. v. i., v Praze vydalo sborník studií věnovaných přednímu českému medievistovi a mapujících nejnovější badatelské výsledky studia českého raného středověku.

Kategorie výstupu: cílený

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Eva Doležalová, 222222146, dolezal@hiu.cas.cz

Pořadové číslo anotace: 12

Název: Mezinárodní vědecké zasedání „Disputatio magistrorum“, J. Žemlička, E. Doležalová (HiÚ AVČR, v.v.i., v Praze ve spolupráci s CMS), Praha 19. 12. 2007.

Popis výsledku: Zasedání předních českých medievistů bylo zaměřeno na další část diskuse o „Kristiánovi“.

Kategorie výstupu: cílený

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Josef Žemlička, 222222146, hostivit@centrum.cz

Pořadové číslo anotace: 13

Název: Mezinárodní workshop CMS Praha-Universita Salzburg, 2. 11. 2007 v CMS.

Popis výsledku: srovnávací diskuse na téma vznik středověkého státu a christianizace.

Kategorie výstupu: cílený

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Petr Sommer, 222222146, sommer@arup.cas.cz

Pořadové číslo anotace: 14

Název: Rituál smíření. Konflikt a jeho řešení v středověku, 31. května – 1.června 2007 Brno, Filozofická fakulta, Historický ústav.

Popis výsledku: Kolokvium uspořádané Výzkumným střediskem pro dějiny střední Evropy Historického ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Centrem medievistických studií v Praze).

Kategorie výstupu: cílený

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Martin Nodl, 222222146, nodl@centrum.cz

Pořadové číslo anotace: 15

Název: Historia monastica

Popis výsledku: program jako dlouhodobý úkol podřazený projektu Přemyslovci tvořil bázi pro tři mezinárodní zasedání věnovaná monastické architektuře (15. února, 29. 3. 2007 a 24. května).

Kategorie výstupu: cílený

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Dušan Foltýn, 222222146, klastery@centrum.cz

Pořadové číslo anotace: 16

Název: Czech medieval sources on-line

Popis výsledku: průběžné doplňování digitálních pramenných edic do plně funkční a veřejně přístupné webová aplikace spravované CMS. Jde o rozsáhlý projekt zpřístupňování edic badatelské veřejnosti.

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Robert Novotný, 222222146, novotny@flu.cas.cz

Pořadové číslo anotace: 17

Název: Numismatický sborník 21, Praha 2006, ISBN 978-80-7007-249-0

Popis výsledku: vydání 2. svazku obnovené numismatické řady sloužící k aktuální oborové orientaci a k publikaci syntetických numismatických studií.

Kontaktní osoba (jméno, telefon, e-mail): Jiří Militký, 222222146, militky@arup.cas.cz

d) nejvýznamnější popularizační aktivity pracoviště:

Číslo: 1

Název akce: Codex gigas, ďáblova bible

Popis aktivity: česko-švédská výstava, spolupráce na scénáři a na stejnojmenném katalogu vydaném Národní knihovnou ČR, Praha 2007, ISBN 978-80-7050-532-8 (anlg. 978-80-7050-532-5).

Pořadatel: NK ČR v Praze

Datum a místo konání: Praha-Klementinum, 20. 9. 2007-6. 1. 2008

Číslo: 2

Název akcí: řada přednášek, vystoupení v rozhlasu, v televizi a v tisku. Nejvýznamnější podíl v této oblasti měl D. Třeštík, kterého vyzývají přední deníky ke komentování významných výročí a událostí. M. Nodl pravidelně přispíval do referativních rubrik Lidových novin, do revue Dějiny a současnost, do Literárních novin a do revue Současnost. P. Sommer a J. Žemlička se podíleli na natáčení televizních pořadů a diskusí o sv. Václavovi, sv. Prokopu a o raném české státě. S autorským štábem české televize se D. Třeštík, J. Žemlička a P. Sommer podíleli na přípravě scénáře seriálu o Kosmovi.

e) domácí a zahraniční ocenění zaměstnanců pracoviště:

1. prof. dr. František Šmahel, DrSc., čestný doktorát, za vynikající badatelskou činnost, Univerzita Pardubice – únor 2007;
2. prof. dr. František Šmahel, DrSc., Corresponding Fellow, za vynikající badatelskou činnost, Medieval Academy of America. – duben 2007;
3. prof. dr. František Šmahel, DrSc., čestný doktorát, za vynikající badatelskou činnost, Jihočeské univerzita v Č. Budějovicích – listopad 2007;
4. PhDr. Dušan Třeštík, CSc., medaile Vojtěcha Náprstka, za popularizaci vědy, AVČR 6. 2. 2007

f) další specifické informace o pracovišti:

Problém zajištění základního rozpočtu CMS byl předložen jednání Vědecké rady AVČR. Po prezentaci pracovních výsledků CMS dne 6. 12. 2007 VR zformulovala doporučení AR AVČR k postupnému řešení celé věci.

2. Vědecká a pedagogická spolupráce pracoviště s vysokými školami

a) nejvýznamnější vědecké výsledky pracoviště vzniklé ve spolupráci s vysokými školami (kromě výsledků uvedených v bodě 2 b):

Třetím rokem podle předem stanoveného plánu probíhalo řešení úkolů projektu CZV, v němž CMS pracuje společně s Ústavem dějin křesťanského umění KTF UK v Praze. CMS i nadále vede celostátní evidenci doktorandů a jejich projektů. V roce 2007 dosáhl počet evidovaných doktorandů čísla 240. Pro tyto doktorandy uspořádalo CMS dvě odborná setkání: XV. setkání doktorandů 28. 2. v Praze a 3. letní školu středověkých studií 14.-16. 9. ve Svratouchu. Na pracovišti probíhá rovněž regulérní výuka ve spolupráci s Ústavem českých dějin FF UK v Praze, Ústavem dějin umění FF UK v Praze a Ústavem pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK v Praze. V rámci projektu CZV probíhala další část cyklu doktorských seminářů Herrschaftsformen und Identitätsbildung (P. Rychterová, M. Wihoda, L. Jan) ve spolupráci CMS, Výzkumného střediska pro dějiny střední Evropy MU v Brně a Ústavu pro výzkum

středověku Rakouské akademie věd a Humboldtovy univerzity v Berlíně. Pokračuje spolupráce v rámci Schwerpunktprogramm 1173, Deutsche Forschungsgemeinschaft (P. Rychterová je jedním z kooperujících partnerů s možností podat kooperační projekt v roce 2008) a Sonderforschungsbereich 485 Kostnické university: kooperační projekt „Charisma als Motor und Medium der religiösen Kommunikation“.

b) nejvýznamnější výsledky činnosti výzkumných center a dalších společných pracovišť ústavu AV s vysokými školami: viz spolupráci s KTF v rámci projektu Křesťanství (CZV LC521)

c) spolupráce s vysokými školami na uskutečňování doktorských studijních programů (DSP) a magisterského a bakalářského studia:

CMS spolupracuje s Ústavem dějin křesťanského umění KTF UK v Praze v rámci akreditovaného doktorandského studia. Řada členů CMS se podílí na přednáškách a seminářích univerzit a VŠ.

d) vzdělávání středoškolské mládeže

3. Spolupráce pracoviště s dalšími institucemi a s podnikatelskou sférou

a) společné projekty výzkumu a vývoje podpořené z veřejných prostředků:

b) výsledky výzkumu a vývoje pro ekonomickou sféru (případně dosažené ve spolupráci s touto sférou) na základě hospodářských smluv: c) nové firmy, které vznikly na základě výsledků činnosti ústavu v oblasti aplikovaného výzkumu;

c) nové firmy, které vznikly na základě výsledků činnosti ústavu v oblasti aplikovaného výzkumu:

d) odborné expertizy zpracované v písemné formě pro státní orgány a instituce:

4. Mezinárodní vědecká spolupráce pracoviště

a) přehled mezinárodních projektů, které pracoviště řeší v rámci mezinárodních vědeckých programů:

1) University Cambridge: viz anotace č. 3

2) Ruralia, evropská skupina pro výzkum středověké vesnice. CMS ve spolupráci s Ústavem pro pravěk a ranou dobu dějinnou FFUK v Praze převzalo vydávání oborové publikační platformy. V roce 2007 vydáno: Arts and Crafts, Ruralia VI, Brepols-Belgium 2007, 414 str., ISBN 978-2-503-51994-4.

b) nejvýznamnější vědecké výsledky dosažené v rámci mezinárodní spolupráce;

c) akce s mezinárodní účastí, které pracoviště organizovalo nebo v nich vystupovalo jako spoluorganizátor: viz anotace č. 4, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15

d) výčet jmen nejvýznamnějších zahraničních vědců, kteří navštívili pracoviště AV ČR :

V roce 2007 navštívili CMS a přednášeli zde tito mezinárodně uznávaní badatelé:

22. března 2007 - Prof. Dr. Philippe Contamine (Université Paris-Sorbonne):
L'Orient et l'Occident selon Philippe de Mézières

12. 4. 2007 - Dr. Eloise Adde (t.č. Praha): La Chronique de Dalimil et sa traduction en français

27. 9. 2007 - Prof. Dr. Stefan Weinfurter (Universität Heidelberg): Vita communis. Ein neuer Entwurf der gesellschaftlichen Ordnung um 1100

6. 11. 2007 - Prof. Monique Goulet (LAMOP Paris): The so-called Latin Medieval Comedy: versified novels, fabliaux, or theater?

23. 11. 2007 - Prof. Dr. Bernd Schneidmüller (Universität Heidelberg): Inszenierungen und Rituale des spätmittelalterlichen Reichs. Die Goldene Bulle von 1356 in westeuropäischen Vergleichen

30. 11. 2007 - Dr. Matthias Hardt (GWZO Leipzig): Von der Subsistenz zur makroorientierten Getreideproduktion: Die früh- und hochmittelalterliche Ökonomie in der Germania Slavica

e) počet fungujících meziústavních dvoustranných dohod (tj. dohod, které plně financuje pracoviště a které nesouvisí s mezinárodní spoluprací v rámci dvoustranných meziakademických dohod).

V roce 2007 CMS spolupracovalo na základě uzavřených dohod s následujícími institucemi:

- 1) Institut für Realienkunde des Mittelalters und der frühen Neuzeit der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Krems an der Donau / Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien
- 2) Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach
- 3) Centre for Medieval Studies at the University of Bergen / Nordic Centre for Medieval Studies at the University of Bergen
- 4) Philosophische Fakultät I, Humboldt-Universität zu Berlin
- 5) Geisteswissenschaftliches Zentrum für Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas e.v. an der Universität Leipzig
- 6) Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
- 7) Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla, Warszawa
- 8) Department of Medieval Studies, Central European University, Budapest
- 9) Curt-Engelhorn-Stiftung, Mannheim
- 10) Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien / Ústav pro středověké dějiny, Masarykova univerzita, Brno
- 11) Interdisziplinäres Zentrum für Mittelalterstudien der Universität Salzburg
- 12) Université de Toulouse II – Le Mirail

Smlouvy schválené, které jsou právě podepisovány:

- 1) Albert-Ludwigs-Universität Freiburg

Smlouvy v přípravě:

- 1) Centrum pre štúdium kresťanstva v Banskej Bystrici
- 2) Department of Medieval History / University of Birmingham

KNIHOVNA CMS V ROCE 2007

Knihovna obsahuje k dnešnímu dni **celkem 5183 zaevidovaných položek**. Za rok 2007 přibylo celkem 404 nových titulů, z nichž bylo 214 zakoupeno, zbytek tvoří dary. Z **periodik** přibylo v letošním roce 70 ks, z toho 50 ks darem. Celková suma evidovaných periodik je 134 titulů v počtu 2143 položek.

Na základě smlouvy o vydávání díla M. Jana Husa s nakladatelstvím **Brepols** bylo v letošním roce zdarma získáno 86 titulů z produkce nakladatelství.

V letošním roce bylo započato s **konverzí knihovní evidence do systému Aleph**. V rámci přípravy absolvoval pracovník pověřený vedením knihovny V. Černý v průběhu roku několik školení vedených pracovníky Knihovny Akademie věd ČR a konzultací s pracovníky Knihovny Filosofického ústavu. V závěru roku bylo do nového systému převedeno prvních 150 položek.

Knihovní rada FLU, jejímž členem je za CMS Vojtěch Černý, řešila na svých dvou letošních zasedáních zejména problematiku specifikace postavení dílčích knihoven v rámci FLU a podporu jejich přechodu na systém Aleph. V tomto ohledu knihovna CMS beze zbytku splňuje všechna kritéria požadovaná Knihovní radou potažmo vedením ústavu.

V Praze 2. 1. 2008

Prof. PhDr. Petr Sommer, CSc.
ředitel CMS